AUT, XLV, 2007, p. 169-174

EVOLUŢIA AROMÂNILOR DIN PERSPECTIVĂ DEMOGRAFICĂ

de

Lucian MICLĂUŞ

Aromânii sunt răspândiţi astăzi în Peninsula Balcanică, cei mai mulţi trăind masiv în Grecia de-a lungul Muntelui Pind, în Tesalia şi Epir, centre importante ale aromânilor fiind Aminciu (Meţovo), Avdela, Samarina, Perivole, Larisa; în est sunt întâlniţi în regiunea Muntelui Olimp, în jurul oraşelor Veria şi Salonic, iar spre apus, în regiunea Muntelui Tramos, se întinde marea ramură a aromânilor **grămosteni**. În Albania se găsesc **muzăchiarii** (câmpia Muzakia) şi **fărşeroţii** (regiunea Korcea), fiind întâlniţi mai ales în oraşele din jumătatea de sud a ţării: Berat, Durës, Tirana şi Elbasan. În fosta Iugoslavie, aromânii trăiesc în mase compacte la vest şi nord-vest de Bitule, dar grupuri răzleţe apar în toate oraşele de la Belgrad spre sud. Aromânii din Bulgaria nu formează grupuri omogene, în vestul şi sudul acesteia fiind răspândiţi în localităţi numeroase. Aromâni au emigrat în România şi în alte ţări europene, precum şi în S.U.A., Canada, America Latină şi Australia. Din cauza răspândirii şi recensămintelor inexacte, numărul lor variază între 300000 şi 600000[1], dar unele cercetări mai ample ne vorbesc de 1500000, dintre care cei mai mulţi, 500000-700000 de suflete, trăiesc în Grecia[2], apreciindu-se că în Albania ar fi 250000-300000[3].

UNESCO a iniţiat o serie de studii, ale căror concluzii le regăsim şi pe Internet, unde în *Red book on endangered languages* (*Cartea roşie a limbilor periclitate* – n. n., L. M.), la *Europe* (Europa – n. n., L. M.), secţiunea *Endangered languages* (Limbi periclitate – n. n., L. M.), poziţia

---

[1] *Istoria României în date*, coordonare Dinu C. Giurescu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. 823-824.

[2] Tănase Bujduveanu, *Romanitatea balcanică şi civilizaţia aromânilor*, Constanţa, Editura Cartea Aromână, România / Syracuse, Fayetteville, N.Y., 1997, p. 11.

[3] Mihaela Bacu, *Între aculturare şi asimilare. Aromânii în secolul al XX-lea*, în: *Aromânii. Istorie. Limbă. Destin*, coordonator Neagu Djuvara, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1996, p. 167.

BDD-A6398 © 2007 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:30 UTC)

31 întâlnim *Aromunian* (aromână – n. n., L. M.) cu mențiunea „e) degree of speakers' competence: not known in detail, but the language of all speakers is fundamentally influenced by Greek" (gradul de competență al vorbitorilor: necunoscut în detaliu, dar limba tuturor vorbitorilor este fundamental influențată de greacă – n. n., L. M.). Rapoartele indică aproximativ 5000 de vorbitori în Grecia, 10000 în Albania, 50000 în Republica Macedonia, 40000 în Bulgaria, arătând totodată că situația prezentată este, oricum, puțin cunoscută, mulți dintre vorbitorii neconfirmați putând utiliza actualmente şi alte limbi[4].

Menționați inițial în istorie sub numele de *vlahi*, aromânii sunt profund legați de credința creştină, apărând în documente mult mai devreme decât s-a crezut. Astfel, în timpul împăratului Vasile (726-780), în Sfântul Munte se aşază 30 de familii de vlahorinchini, rinchinii făcând parte dintr-o mişcare religioasă de la Dunărea de Jos, care cultiva o înaltă asceză. Venind în număr mult mai mare, aceştia ocupă Bulgaria şi Macedonia[5], iar în anul 980 se afirmă ca o importantă forță în zonă, împăratul Bizanțului Vasile al II-lea acordând strategului Niculiță conducerea militară a vlahilor din Thema Helladikon din Thessalia[6]. Ca urmare a năvălirii ungurilor în Pusta Panonică în 997, elementul românesc din sud s-a deplasat în Macedonia, zona transformându-se într-un adevărat centru al românismului[7], menționat în secolul următor sub denumirea de „Vlahia Mare"[8].

În 1185, frații valahi Petru şi Asan înființează Imperiul vlaho-bulgar între Dunăre şi Munții Balcani, cu capitala la Târnovo. Fratele lor mai mic, Ioniță Caloian (1197-1207)[9], cucereşte în 1205 nordul Macedoniei şi Tracia. Sub Ioan Asan al II-lea (1218-1241), nepotul lui Ioniță Caloian, statul vlaho-bulgar înglobează Serbia de Est, cu oraşele Belgrad, Niş şi Skoplje, Macedonia, Albania şi Tracia, dar urmaşii săi n-au putut păstra bogata moştenire[10]. Vlahii se răspândesc din ce în ce mai mult, prezența lor fiind înregistrată în Insulele Ionice în 1264[11]. Că populația

[4] http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_report.html#Aromunian.
[5] Tănase Bujduveanu, *Aromânii şi Muntele Athos. Les aroumanins et le Mont d'Athos. The Aromanians and the Athos Mountain*, Bucureşti / Constanța, Editura George Iustinian & Justin Tombozi / Editura „Cartea aromână", 2002, p. 17-18.
[6] Tănase Bujduveanu, *Aromânii şi Muntele Athos*, p. 31.
[7] Tănase Bujduveanu, *Romanitatea balcanică şi civilizația aromânilor*, p. 48.
[8] Tănase Bujduveanu, *op. cit.*, p. 31.
[9] Petre Ş. Năsturel, *Vlahii din spațiul bizantin şi bulgăresc până la cucerirea otomană*, în *Aromânii. Istorie. Limbă. Destin*, coordonator Neagu Djuvara, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1996, p. 81.
[10] Ion Rămureanu, *Istoria bisericească universală. Manual pentru seminariile teologice*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1992, p. 227.
[11] George Caragiani, *Studii aromâne*, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1999, p. 26.

BDD-A6398 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:30 UTC)

vlahă era numeroasă, ne-o dovedesc episcopiile lor, de pildă cea din 1335 de la Lerin (Florina / Grecia)[12].

În vremea lui Ştefan Duşan (1348-1353) vlahii erau împrăştiaţi aproape peste tot, în acest secol şi în cel următor fiind consemnate mişcări ale acestora, grupuri din Kosovo şi de pe Vardar emigrând spre nord, în valea Timocului şi a Moravei[13], elementul aromân în Albania fiind şi el bine reprezentat[14].

În 1364, Ludovic I de Anjou cucereşte Ţaratul de Vidin, anexându-l ca Banat al Bulgariei. În 1369, la solicitarea localnicilor, Vlaicu-vodă, domnul Ţării Româneşti, cucereşte Vidinul, ulterior având loc strămutări importante ale populaţiei de pe malul drept pe malul stâng al Dunării[15].

Începând cu a doua jumătate a secolului al XIV-lea, extinderea puterii otomane înglobează teritorii populate masiv de vlahi, dar aceştia reuşesc să-şi păstreze organizarea autonomă[16]. Totuşi, în 1396, în urma încorporării Bulgariei de către turci, mulţi români sud-dunăreni au trecut în Ţara Românească şi Moldova[17]. Între 1461-1462, după pustiirea malului drept al Dunării, ordonată de Vlad Ţepeş, retragerea ostaşilor români a fost însoţită de numeroşi creştini[18].

La începutul secolului al XVI-lea, Imperiul Habsburgic încorporează Ungaria occidentală şi Croaţia, organizând frontiera, pe care aşază vlahi, chiar şi pe hotarele estice cu Slovenia[19], astfel, în 1537 familii de aromâni ajung în Croaţia şi alte părţi ale imperiului[20].

Austria obţine de la otomani şi alte teritorii, printre care o parte din Serbia, Slavonia şi Bosnia[21]. Ca urmare, aromânii devin destul de numeroşi în imperiu şi îşi construiesc biserici proprii în Ungaria, la Miskolc (1728)[22] şi Budapesta (1793)[23].

---

[12] Petre Ş. Năsturel, *op. cit.*, p. 75.
[13] Sextil Puşcariu, în colaborare cu M. Bartoli, A. Belulovici şi A. Byhan, *Studii istroromâne. II. Introducere. Gramatică. Caracterizarea dialectului istroromân*, Bucureşti, Cultura Naţională, 1926, p. 18-22.
[14] Tănase Bujduveanu, *Romanitatea balcanică şi civilizaţia aromânilor*, p. 90.
[15] *Istoria României în date*, p. 43-49.
[16] Matei Cazacu, *Vlahii din Balcanii Occidentali (Serbia, Croaţia, Albania etc.). Pax Ottomanica. (Secolele XV-XVII)*, în *Aromânii. Istorie. Limbă. Destin*, coordonator Neagu Djuvara, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1996, p. 91.
[17] Ion Rămureanu, *op. cit.*, p. 272-273.
[18] *Istoria României în date*, p. 72-73.
[19] Matei Cazacu, *op. cit.*, p. 92-94.
[20] Tănase Bujduveanu, *Romanitatea balcanică şi civilizaţia aromânilor*, p. 93.
[21] Petru Bona, *Episcopia Caransebeşului*, Caransebeş, Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă Caransebeş, 1995, p. 49.
[22] Tănase Bujduveanu, *Romanitatea balcanică şi civilizaţia aromânilor*, p. 93.
[23] Tănase Bujduveanu, *op. cit.*, p. 110.

BDD-A6398 © 2007 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:30 UTC)

Numărul total al aromânilor nu a fost cunoscut cu exactitate niciodată, aprecierile fiind relative. Pentru a-şi justifica pretenţiile teritoriale, guvernele ţărilor în care au trăit îi includeau întotdeauna în rândurile populaţiei majoritare, care forma naţiunea respectivă.

Prima apreciere a numărului aromânilor o avem din timpul sultanului Mahomed al II-lea (1451-1480), când vlahii reprezentau aproape 40% din populaţia Peloponezului[24].

La jumătatea secolului al XVIII-lea, centrul cultural cel mai important al aromânilor devenise Moscopole, situat în Albania de azi, avea 12000 de case şi un număr de locuitori care varia de la o sursă la alta: 20000[25], 30000[26], 40000[27], 40000-60000[28] sau peste 60000[29], tradiţia consemnând 70000[30], unii autori considerând că şi acesta era depăşit[31]. Prima distrugere a sa, în 1769, a marcat exodul multora către Veneţia şi Viena, spre Ungaria şi Ţările Române, unde aveau legături comerciale şi financiare[32], iar pustiirea din 1788 a determinat stabilirea familiilor înstărite în Leipzig, Viena, Pesta, Szentendre (scr. Sentandreja) şi Bratislava[33], restul locuitorilor răspândindu-se în întreaga Macedonie, în Bitolia, Cruşova, Părleap, Târnova, Magarova, Nijopole, Veles, Cočani, Hrupiştea, Blaţa etc.[34]. Aromânii din Moscopolea de azi sunt emigranţi veniţi după ce oraşul a rămas un timp părăsit[35].

În jurul anului 1892, numărul aromânilor era apreciat astfel: Epir – 170000, Moscopole – 142000, Gramos – 48000, restul Albaniei – 200000, Korcea – 210000, Olimp 32000, Seresia şi Mesta – 32000, la aceştia alăturându-se cei din Grecia, Serbia, Bulgaria şi Rumelia, rezultând un total de 1000000 de suflete[36].

De la începutul secolului al XX-lea avem date legate despre emigrările aromânilor spre alte zone ale globului. În 1903, absolvenţi ai şcolilor româneşti din Coritza, Pleasa şi Dişniţa pleacă în America, fiind

[24] George Caragiani, *op. cit.*, p. 27.
[25] *Apud* George Caragiani, *op. cit.*, p. 30.
[26] Thede Kahl, *Istoria aromânilor*, Bucureşti, Tritonic, 2006, p. 25.
[27] Th. Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*, Craiova, Fundaţia Scrisul Românesc, 2001, p. 34.
[28] George Caragiani, *op. cit.*, p. 30.
[29] Petru Neiescu, *Mic atlas al dialectului aromân din Albania şi din Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei*, Bucureşti, Editura Academiei, 1997, p. 25.
[30] Tănase Bujduveanu, *Romanitatea balcanică şi civilizaţia aromânilor*, p. 106.
[31] Ioan Neniţescu, *op. cit.*, p. 31.
[32] Tănase Bujduveanu, *Romanitatea balcanică şi civilizaţia aromânilor*, p. 106.
[33] Neagu Djuvara, *op. cit*, p. 107.
[34] Th. Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*, p. 34.
[35] Thede Kahl, *op. cit.*, p. 25.
[36] Ioan Neniţescu, *De la românii din Turcia Europeană. Studiu etnic şi statistic asupra armânilor*, Bucureşti, Institutul de Arte Grafice Carol Gölb, 1895, p. 607.

BDD-A6398 © 2007 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:30 UTC)

urmaţi în 1904 de alţii, originari din Albania şi Pind, absolvenţi ai liceului românesc din Bitolia şi ai gimnaziului din Ianina. Fenomenul continuă până în 1914, fiind acutizat de obligativitatea înrolării în armata turcă, introdusă în 1909[37].

Teritoriile locuite de elementul românesc de la sud de Dunăre sunt împărţite la sfârşitul primului război balcanic, în 1913, între Grecia, Serbia şi Bulgaria[38], iar la sfârşitul Primului Război Mondial între Grecia, Albania, Iugoslavia şi Bulgaria, românitatea balcanică fiind supusă unui continuu, intens şi dur proces de deznaţionalizare[39]. Pentru a se salva, mulţi aromâni s-au îndreptat şi spre ţinuturile nord-danubiene.

Pe lângă cei care erau deja rezidenţi în România, în anii 1920 au venit, în calitate de coloni, în Dobrogea (România) între 12000 şi 40000 de aromâni[40]. Între 1925-1926, 1500 de familii de aromâni din Macedonia, Meglenia, Bulgaria şi Albania emigrează în România. Exceptând pe cei stabiliţi în capitală, în 1925 nou-veniţii au fost colonizaţi în Cadrilater. În 1926 aromânii din Pleasa (Albania) au întemeiat o nouă aşezare, Fărşarii, la 11 km de Silistra. În 1927 vin 100 de familii aromâne. În 1928 sosesc 600 de familii din Pleasa, 340 de familii din Livezi, 500 şi 800 de familii din Veria, Vodena, Poroi şi Meglenia. În 1932, sosesc din Macedonia 450 de familii, numărul total al celor veniţi din această zonă ajunând la 6500 de familii, dintre acestea 2500 stabilindu-se în Caliacra, 3500 în Durostor, iar restul în alte zone ale ţării. Între 1933-1940 din Macedonia sosesc doar 22 de familii. Ultima strămutare în cadrul teritoriului românesc s-a desfăşurat între 1940-1941, ca urmare a schimbului cu Bulgaria, când populaţia satelor colonizate din Dobrogea s-a mutat în zona de sud a României, Călăraşi şi Slobozia, în Banat, Bucureşti şi suburbiile acestuia. Numărul aromânilor stabiliţi în această perioadă în Dobrogea depăşeşte 65000 de suflete, aceştia ajungând în judeţul Tulcea la: Ceamurlia de Sus, Camena, Beidaud, Sarighiol de Deal, Casimcea, Eschibaba, Testemelu, N. Bălcescu, Cerna, M. Kogălniceanu, Nalbant, Lunca, Caltaloi, Congaz şi Malacoci, iar în judeţul Constanţa la: Tariverde, Cogealac, Sinoe, Panduru, Mihai Viteazul, Mihail Kogălniceanu, Agigea, Techirghiol, Palazu Mare, Ovidiu, Poiana şi, pentru o scurtă perioadă, în Colilia şi Dobromir, de aici plecând spre alte localităţi din ţară[41].

[37] Tănase Bujduveanu, *Romanitatea balcanică şi civilizaţia aromânilor*, p. 160-168.
[38] Th. Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*, Craiova, Fundaţia Scrisul Românesc, 2001, p. 34.
[39] George Caragiani, *op. cit.*, p. 37.
[40] Id., *ib.*, p. 37.
[41] Tănase Bujduveanu, *Romanitatea balcanică şi civilizaţia aromânilor*, p. 179-184.

BDD-A6398 © 2007 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:30 UTC)

În anul 1975, un mare număr de aromâni din Tracia de Vest au emigrat în Germania, Franța, S.U.A. etc.[42].

În 1984 se aprecia că numărul aromânilor se situa între 400000 şi 600000, cei mai numeroşi fiind în Grecia – 200000-3500000. În Albania, numărul lor se ridica la 70000-100000, în Iugoslavia – 30000-50000, în Bulgaria – 10000-15000, iar în România – 80000-100000, cea mai mare parte găsindu-se în Dobrogea, aproximativ 50000[43].

Cu toate că noul context geopolitic al Europei s-a schimbat, românii sud-dunăreni nu îşi afirmă naționalitatea nici la ultimele recensăminte oficiale. În 1994, în Republica Macedonia, prima țară balcanică în care aromânii au fost recunoscuți prin constituție, erau înregistrați 8462, în Bulgaria doar câțiva fiind considerați vlahi. Totuşi, putem aprecia că lucrurile încep încet-încet să se schimbe, Serbia urmând exemplul Macedoniei în 2007[44]. În România lucrurile stau ceva mai bine. Dacă în 1977 în statistici figurau 664 aromâni şi 1179 macedoneni, în 2002 s-au declarat aromâni 25053 de persoane, iar macedoneni – 1334[45].

Mai ales după 1989, românii balcanici au aşteptat întotdeauna un sprijin ferm din partea statului român, dar acțiunile inițiate s-au rezumat la un simplu joc mediatic. Ca urmare, în lupta pentru conservarea şi afirmarea identității, în perioada pe care o traversăm, Internetul devine mijlocul cel mai rapid şi cel mai uzitat, informații despre aromâni găsindu-se pe site-uri ca: *http://ro.wikipedia.org*, *www.aromanian.net*, *www.enciclopedia-dacica.ro*, *www.farsarotul.org* sau *www.memoria.ro*.

DIE ENTWICKLUNG DER ARUMÄNEN AUS DEMOGRAPHISCHER PERSPEKTIVE

(Zusammenfassung)

In dem Bericht ist die komplexe Problematik der Entwicklung der Arumänen aus demographischer Perspektive vorgestellt.

Annnärend 1500000 Mietglieder dieser Bevölkerung, die rumänischen Ursprung hat, leben heute in der Welt, meistens in Griechenland (500000-700000) und Albanien (250000-300000).

Diese etnische Gruppe versucht die gebliebenen Kulturelemente zu retten. Außer den klassischen Methoden wird heute auch das Internet werwendet. Im Internet finden wir heute viele Daten über die Arumänen.

[42] Tănase Bujduveanu, *op. cit.*, p. 187.
[43] N. Saramandu, *Aromâna*, în *Tratat de dialectologie românească*, coordonator Valeriu Rusu, Craiova, Scrisul Românesc, 1984, p. 423.
[44] http://www.jurnalul.ro/articole/100151/foto.php?albumId=1213.
[45] Thede Kahl, *op. cit.*, p. 62-67.

BDD-A6398 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:30 UTC)